

Tervise- ja tööministri käskkirja „Tervise ja tööministri 25. novembri 2014. a käskkirja nr 210 „Karjäärinõustamise kättesaadavuse suurendamine“ muutmine“ seletuskiri

I. Sissejuhatus

Tervise- ja tööministri käskkirjaga „Tervise ja tööministri 25. novembri 2014. a käskkirja nr 210 „Karjäärinõustamise kättesaadavuse suurendamine“ muutmine“ muudetakse tervise- ja tööministri 25. novembri 2014. a käskkirjaga nr 210 „Karjäärinõustamise kättesaadavuse suurendamine“ kinnitatud toetuse andmise tingimusi (edaspidi TAT) ning kinnitatakse need uues sõnastuses.

Eelnõu on koostanud Sotsiaalministeeriumi strateegia ja eelarve osakonna struktuurivahendite juht Janar Kriiska (tel 626 9185, janar.kriiska@sm.ee), tööhõive osakonna peaspetsialist Kaisa Lõhmus (tel 626 9197, kaisa.lohmus@sm.ee), strateegia ja eelarve osakonna peaspetsialist Jüri Lõssenko (tel 626 9186, juri.lossenko@sm.ee) ning Eesti Töötukassa töötuse ennetamise ja oskuste arendamise osakonna juhataja Kerstin Holland (tel 614 2848, kerstin.holland@tootukassa.ee), juhatusel liige Reelika Leetmaa (tel 614 8500, reelika.leetmaa@tootukassa.ee), raamatupidamis- ja finantsosakonna finantsjuht Vilma Mänd (tel 614 8589, vilma.mand@tootukassa.ee) ja juriidilise osakonna juhataja Ira Songisepp (tel 614 8520, ira.songisepp@tootukassa.ee). Eelnõu juriidilise ekspertiisi on teinud Sotsiaalministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Lily Mals (tel 626 9333, lily.mals@sm.ee).

II. TAT muudatuste sisu

Seletuskirjas kirjeldatakse ainult uusi TAT muudatusi, mis lisanduvad käesoleva käskkirja rakendumisel.

Vabariigi Valitsuse 26. aprilli 2018. a otsusega koondub karjäärinõustamise ja karjääriinfo vahendamise teenus Eesti Töötukassasse (edaspidi töötukassa). Reformi tulemusena lõpetab SA Innove tugiteenuste agentuur programmi „Karjääri- ja õppenõustamisteenuste arendamine ja kättesaadavuse tagamine“ raames Rajaleidja keskustes karjääriteenuste osutamise 31.12.2018. Töötukassa kujundab oma karjääriteenused ümber ning integreerib varem Rajaleidja poolt noortele pakutud teenused olemasolevate karjääriteenustega. 2019. aasta 1. jaanuarist pakub töötukassa karjäärinõustamist ning karjääriinfo vahendamist kõigile soovijatele – nii noortele, tööealistele kui vanaduspensionistidele.

TAT muudatuste tulemusena on töötukassa uuteks klientideks 7–15-aastased noored, sh hariduslike erivajadustega noored ja lapsevanemad. Muudatuste tulemusena kasvab töötukassa poolt 7–26-aastastele noortele osutatud individuaalsete karjäärinõustamisteenuste maht, suureneb karjääriteenuste paketi õpilastele pakutavate tööturgu ja tööelu tutvustavate töötubade arv ning hakatakse pakkuma ka individuaalset karjääriinfo vahendamise teenust. Koolinoorte karjäärinõustamisel on prioriteetseteks sihtrühmadeks III kooliastmes, gümnaasiumis ja kutseõppes õppivad noored, NEET-noored, vähenenud töövõimega noored ning hariduslike erivajadustega noored.

Tagamaks karjääriteenuste areng, mis lähtub rahvusvaheliselt tunnustatud arengusuundadest ja uurimistulemustest ning arvestab klientide jooksva tagasisidega teenustele, luuakse töötukassasse karjääriteenuste metoodikakeskus, millel on keskne roll metoodiliste materjalide väljaarendamisel ja kohandamisel, e-nõustamiskeskonna arendamisel, teenuse kvaliteedi ja mõju seiramisel ning karjäärispetsialistide väljaõpetamisel ja toetamisel kutse omandamiseks. Muudatuste tulemusena integreerib töötukassa SA Innove noortele karjäärinõustamiseks ja karjääriinfo vahendamiseks välja töötatud metoodika töötukassas kasutusel olevate metoodikatega. Lisaks jätkab töötukassa SA Innove kasutusele võetud karjääriteenustega rahulolu küsitlusega, kasutades selleks Recommy keskkonda, ning arendab välja võimekuse pakkuda karjääriteenuseid *chat*-teenusena. Metoodika arendamisel teeb töötukassa tihedat koostööd SA-ga Innove, et tagada karjääriteenuste ja karjääriõppe arendamine ühtsetel alustel, ning Haridus- ja Teadusministeeriumiga, kes tagab töötukassale karjääriteenuste kontekstis X-tee liidestuse haridusveebi.

Karjääriõpe ja karjääriõpet toetavad tegevused jäävad Haridus- ja Teadusministeeriumi vastutusalasse. Haridus- ja Teadusministeerium vastutab õppekava, õppevara, karjääriõppe metoodika arendamise ja kvaliteedi juhtimise (sh õpetajate ja koolimeeskondade täienduskoolitused, seire ja analüüsitegevused ning kommunikatsioon) eest. Haridus- ja Teadusministeerium panustab täiendavalt karjääriõppe arendamisse eesmärgiga võimestada koole üldoskuste (sh karjääriplaneerimine) kujundamise toetajana. Selle tulemusena väheneb tulevikus vajadus tööturгу ja tööelu tutvustavate töötubade järele üldhariduskoolides.

TAT abikõlblikkuse perioodi on pikendatud ühe aasta võrra kuni 31.12.2021. Muudatus on tingitud vabade eelarvevahendite olemasolust ning vajadusest pikendada teenuste osutamist ühe aasta võrra.

Kuna muudatuse tulemusel panustab TAT täiendavalt ka meetme 1.1 „Haridustugiteenuste arendamine ja kättesaadavuse tagamine“ tegevusse 1.1.2 „Karjääriteenuste arendamine ja kättesaadavuse tagamine lastele ja noortele“, on täiendatud punkte 1.1.2–1.1.4 vastavalt prioriteetse suuna eesmärgi, meetme nimetuse ja meetme eesmärgiga.

Punktis 1.2 on täiendatud TAT eesmärgi kirjeldust ja punktis 1.2.1 TAT tulemust vastavalt lisandunud ja alljärgnevalt kirjeldatud tegevustele.

Punktis 1.2.2 on TAT vajalikkuse põhjendust täiendatud lisanduvate tegevustega ning uuendatud taustainfot ja statistilisi näitajaid.

Punktis 1.2.3 on muudetud eelarvet. Meetme tegevuse 1.6.4 osa eelarvest on 5 147 986 eurot, meetme tegevuse 1.1.2 osa eelarvest on 3 909 424 eurot. Meetme 1.6.4 eelarve on vähenenud 1% võrra seoses meetmetes tehtud tehnilise korrektsiooniga. Tegevused 2.1 „Töötavate ja tööturul mitteaktiivsete inimeste karjäärinõustamine“ (kulurida 1.1) ja 2.2 „Karjääriteenuste arendamine“ (kulurida 1.2) on rahastatud meetme tegevusest 1.6.4 ning tegevus 2.3 „Karjäärinõustamise arendamine ja kättesaadavuse tagamine lastele ja noortele“ (kuluread 1.3 ja 1.4) on rahastatud meetme tegevusest 1.1.2.

Punktis 2.1 on loetletud karjäärinõustamisteenuse osutajad.

Punktis 2.1.2 on pikendatud tegevuse üldajaraami kuni 31.12.2021.

Punkti 2.2 tegevuse kirjeldust on täiendatud tulenevalt karjääriteenuste reformist, mille tulemusena koondub töötukassasse kogu karjääriteenuste metoodika ja karjäärispetsialistide teadmiste ja oskuste arendamine. Uue alategevusena on lisandunud karjääriteenuste koordineerimine.

Punktis 2.2.2 on pikendatud tegevuse üldajaraami kuni 31.12.2021.

Uue punktina on lisandunud 2.3 „Karjäärinõustamise arendamine ja kättesaadavuse tagamine lastele ja noortele“. Karjääriteenuste arendamine hõlmab karjääriteenuste pakkumise ümberkorraldamist vastavalt valitsuse 24.05.2018 heaks kiidetud karjääriteenuste osutamise korrastamise tegevuskavale. Punkt sisaldab noorte karjäärinõustamist, karjääriteenuste mõju ja kvaliteedi hindamist, teenuse arendamist ning teavitustegevusi.

Punktis 3 on uuendatud näitajate tabelit. Lisandunud on kaks rakenduskavaja väljundinäitajat:

- 1) „Individaalseid õppenõustamis- ja karjääriteenuseid saanud laste, õppurite ning noorte arv“, mille sihttase aastaks 2023 on 174 930. Näitajasse panustab lisaks Haridus- ja Teadusministeeriumi TAT „Karjääri- ja õppenõustamisteenuste arendamine ja kättesaadavuse tagamine“ 47 500 nõustamisjuhtumiga ning kuni 2018. a lõpuni ka karjäärinõustamisega. Käesolev TAT panustab näitajasse üksnes karjäärinõustamisjuhtumitega (41 380 alates 2019. a);
- 2) „sh põhikooli 3. kooliastmes individuaalset karjääriteenust saanud õppijate arv“, mille sihttase aastaks 2023 on 75 680. Alates 2019. a panustab tegevus 2.3 näitajasse 24 680 nõustamisjuhtumiga. Ülejäänud 51 000 nõustamisjuhtumi eest on 2018. a lõpuni vastutavad Haridus- ja Teadusministeerium ja SA Innove.

Tegevuse 2.2 alla on lisandunud kaks TAT-spetsiifilist väljundinäitajat:

- 1) „Kutsetunnistusega spetsialistide osakaal“, mille algase fikseeritakse 2019. aastal ning mille 2023. aasta sihttase on 55%;
- 2) „Teadlikkus töötukassast karjääriteenuste pakkujana (osakaal vanuserühmast 15–64 a)“, mille algase fikseeritakse uuringuga 2019. aastal ning mille 2023. aasta sihttase on algtasemega võrreldes 6 protsendipunkti suurem.

Lisandunud on tegevuse 2.3 TAT-spetsiifilised väljundinäitajad:

- 1) „Individaalseid karjääriteenuseid saanud laste, õppurite ning noorte arv“, mille sihttase aastaks 2023 on 41 380;
- 2) „sh põhikooli 3. kooliastmes individuaalset karjääriteenust saanud õppijate arv“, mille sihttase aastaks 2023 on 24 680;
- 3) „sh gümnaasiumides ja kutseõppeasutustes karjääriteenuseid saanud õppijate arv“, mille sihttase aastaks 2023 on 16 300;
- 4) „sh varakult haridussüsteemist lahkunud 18–24-aastastele põhihariduse või madalama haridustasemega mitteõppivatele jm noortele karjääriteenuste osutamine (teenust saanud noorte arv)“, mille sihttase aastaks 2023 on 400.

Punkti 4 on täiendatud vastavalt sellele, kuidas TAT tegevused omavad mõju regionaalarengule.

Karjääriteenuste reformist tulenevalt on punktis 5 täiendatud TAT seost meetmega 1.1 „Haridustugiteenuste arendamine ja kättesaadavuse tagamine“.

Punktis 6 on lisandunud seosed järgmiste valdkondlike arengukavadega: „Karjääriteenuste kontseptsioon 2013–2020“ (strateegilised eesmärgid 1, 3 ja 4), „Aktiivsena vananemise arengukava 2013–2020“ (eesmärgid 1, 2 ja 3) ning „Heaolu Arengukava 2016-2013“ (alaeesmärk 1).

Punkti 7.1.5 on muudetud selliselt, et toetuse saaja on kohustatud esitama RA-le TAT eelarve täitmise aruande eelmise kuu kohta iga kuu 10. kuupäevaks (oli 7. kuupäevaks).

Punktis 7.2.4.3 sätestatakse, et mitteabikõlblikud on muud kaudsed kulud, mis ei kuulu punktis 7.2.3.2 nimetatud kaudsete kulude alla.

Lisatud on punkt 7.3, mille kohaselt käesoleva TAT raames antav toetus jääb väljapoole riigiabi, kuna toetuse saaja töötukassa ei tegele selle TAT raames majandustegevusega. Kaudseteks abi saajateks olevad teenusepakkujad leitakse hankemenetlusega, mille tulemusena osutatakse sellist teenust turuhinnaga, mis välistab eelise ja seega ka riigiabi potentsiaalsetele kaudsetele abi saajatele.

Kuna TAT raames ei esitata enam eraldi tegevuste kirjeldusi aastate kaupa, on punktides 7.1.1, 7.5.9.1, 7.5.10 ja 7.5.11 vastavad viited eemaldatud. Muudatus on tingitud abikõlblikkuse perioodi lõpuni jäävast ajaraamist ning asjaolust, et kõik oluline (eesmärk, sisu, tingimused, määrad, tagasinõude sätted jms) on TAT-s ammendavalt kirjeldatud.

Punktides 7.6.1 ja 7.6.2 on täpsustatud, et TAT aruanded esitatakse struktuuritoetuse e-keskkonna vahendusel, ning sätestatakse aruannete esitamise tähtajad e-keskkonna tehnilise vea korral.

Punktis 7.6.10 sätestatakse, et TAT seirearuandes kajastatav info tuleb struktuuritoetuse e-keskkonna seirearuande vormilt.

Kuna TAT tegevuste detailset kirjeldust eraldi ei esitata, on TAT-I sellest tulenevalt üks lisa – TAT finantsplaan ja eelarve kulukohtade kaupa. Tegevuste detailse kirjelduse esitamise nõudest on loobutud seoses TAT abikõlblikkuse perioodi peatse lõppemisega.

TAT muudatusi rakendatakse alates 01.01.2019.

III. TAT vastavus Euroopa Liidu õigusaktidele

Eelnõu on vastavuses Euroopa Liidu õigusega.

Eelnõu koostamisel on arvestatud järgmiste Euroopa Liidu õigusaktidega:

- 1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1303/2013, 17. detsember 2013, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi ning Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta, nähakse ette üldsätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1083/2006;
- 2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1304/2013, 17. detsember 2013, mis käsitleb Euroopa Sotsiaalfondi ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1081/2006.

IV. TAT muudatuste mõjud

Eesti elukestva õppe strateegia seab eesmärgiks suurendada erialase kvalifikatsiooniga inimeste arvu ja vähendada katkestamist kõigil haridustasemetel. Selleks peab riik tagama kõigile inimestele tööturuinfo ja karjäärinõustamise. Laste ja noorte karjäärivalikute toetamine loob eeldused selleks, et nende haridustee ei katkeks. Lisaks aitab kvaliteetsete karjääriteenuste pakkumine kaasa koolist väljalangemise ja õpingute katkestamise vähenemisele. Karjääriteenuste terviklik ja süsteemne juhtimine tagab ühiskonnas kõrgelt kvalifitseeritud töötajate arvu pideva suurenemise isikute teadlike valikute ja efektiivsemate otsuste tagajärjel, mis omakorda viib tööturu nõudluse ja pakkumise tasakaalustumiseni ning tööturu tõhustumiseni.

Karjääriteenuste osutamisel ei ole rollijaotus töötukassa ja SA Innove vahel kõigi sihtrühmade puhul olnud lõpuni selge. See on omakorda viinud ressursside killustatuseni (erinevad standardid, teenuse vormid, kanalid jms) ning mõningatel juhtudel ka teenuste dubleerimiseni. Esineb kattuvusi nii teenuste sisu kui sihtrühmade puhul. TAT muudatuste mõjul koondub teenuste pakkumine ühte asutusse, mille tulemusel tagatakse ühtlane karjääriteenuste kvaliteet üle riigi, lõpetatakse teenuste dubleerimine ning toimub eelarveliste vahendite kokkuhoid, millega välditakse ressursside põhjendamatut kulu. Karjäärispetsialistide tõhusam kasutamine suurendab tõenäoliselt tugiteenuste kättesaadavust ja kvaliteeti esmasandil. Teenuste koondamine aitab leevendada spetsialistide vähesust turul ning aitab vältida olukorda, kus asutused konkureerivad spetsialistide pärast.

TAT muudatuste tulemusena lisanduvad muu hulgas töötukassa uuteks klientideks lapsevanemad. Õppe- ja karjäärinõustamise programmi vahehindamine¹ tõi välja, et kuigi lapsed peavad eriti oluliseks perekonna abi edasiõppimise ja elukutse valikute tegemisel, on tänasel päeval arvestatav hulk lapsevanemaid, kes arutavad oma lastega neil teemadel harva või ei tee seda üldse (nende hinnangul peavad lapsed ise otsustama ja oma valikud tegema või on nende arvates lapsed liiga noored selliste teemade käsitlemiseks). Seega on TAT muudatustel oluline mõju lapsevanemate teadlikkuse suurendamisele nende rolli olulisusest lapse toetamisel karjäärivalikute tegemisel.

Karjääriteenuste valdkonnas sihtide saavutamiseks lepivad Sotsiaalministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium, SA Innove ja töötukassa kokku ühised eesmärgid, arendus- ja seiretegevused, mis tagavad teenuse kvaliteedi ja valdkondadeülese koostöö. TAT muudatuste mõjul hakkab Haridus- ja Teadusministeerium panustama täiendavalt karjääriõppe arendamisse eesmärgiga võimestada koole üldoskuste (sh karjääriplaneerimine) kujundamise toetajana, mis tähendab, et koolides muutub karjääriõppe süsteemsemaks.

V. TAT muudatuste kinnitamine

¹ Õppe- ja karjäärinõustamise programmi vahehindamine, Civitta Eesti AS, 2017.

TAT muudatused kinnitab tervise- ja tööminister oma käskkirjaga.

VI. TAT muudatuste kooskõlastamine

Eelnõu esitati eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile, Haridus- ja Teadusministeeriumile ja Riigi Tugiteenuste Keskusele ning arvamuse avaldamiseks Eesti Töötukassale ja Sihtasutusele Innove. Rahandusministeerium ja Haridus- ja Teadusministeerium kooskõlastasid eelnõu märkustega. Eesti Töötukassa ja Sihtasutus Innove edastasid omapoolsed kommentaarid.